

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА
Кафедра теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б. Шада

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

“_____” _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РИТОРИКА ТА ПРЕЗЕНТАЦІЯ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань 07 Управління та адміністрування
(шифр і назва)

спеціальність 071 Облік і оподаткування
(шифр і назва)

освітня програма Облік і оподаткування

(шифр і назва)

спеціалізація _____
(шифр і назва)

вид дисципліни обов'язкова
(обов'язкова / за вибором)

факультет Економічний

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету

“ ___ ” серпня 2018 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: канд., філос. н., доцент Попова Наталія Валеріївна

Програму схвалено на засіданні кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б. Шада

Протокол від “ ___ ” серпня 2018 року № 1

Завідувач кафедри теоретичної і практичної філософії О.М. Перепелиця

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією факультету

Протокол від “ ___ ” _____ 2018 року № __

Голова методичної комісії

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Риторика та презентація» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавр.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є риторика. Ми дізнаємося, що таке інвенція. Познайомимося з класифікаціями доводів і аргументів, навчимося їх застосовувати. Вивчимо правила диспозиції. Зрозуміємо, як діють елокутивні прийоми. Що використовувати? Гіпоніми або гіпероніми? Парцеляцію або гіпербатон? Ми навчимося застосовувати фігури і тропи. Ми поговоримо про меморію і акції.

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

1. Класичний риторичний канон.

Тема 1. Вступ. Завдання й мета курсу. Ораторське мистецтво та його роль у комунікативних процесах. Історичний розвиток риторики.

Тема 2. Закони винайдення ідей (інвенція)

Тема 3. Закони тезування (диспозиція)

Тема 4. Доречна мовна форма (елокуція) та прикрашання (елоквенція)

2. Риторичні стратегієми.

Тема 5. Види ораторства та сфери його використання. Академічне красномовство. Політичне красномовство. Релігійне красномовство. Юридичне красномовство. Красномовство бізнесу і реклами.

Тема 6. Мовленнєвий етикет ведення бесіди, дискусії, діалогу. Аргументація в умовах ділового письмового спілкування.

Тема 7. Психологія доведення правоти. Види мовленнєвих „хитрощів” в ораторському мистецтві. Урахування ситуації й аудиторії під час проведення мовленнєвої діяльності. Особливості й можливі перешкоди для вдалої комунікації.

Тема 8. Звуковий рівень звучання промови. Роль інтонування у красномовстві. Мовні ноти. Презентація.

2. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є

вивчення риторики й придбання знань та засобів обґрунтування, спростування переконань, залежності цих засобів від аудиторії та проблеми, що обговорюються; своєрідність обґрунтування в різних галузях мислення та діяльності як у природних та гуманітарних науках, так і в ідеології, пропаганді, мистецтві і т. ін.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є

Навчити тому, щоб закони винайдення ідей й тезування органічно втілювалися б у доречну мовну форму й були б прикрашені, та гідно й майстерно виголошувалися.

Цей курс буде дуже корисним усім, хто хоче підвищити якість і ефективність своєї діяльності:

- фахівцям різного профілю, які хочуть, щоб їхня робота приносила бажані результати, але вони дуже зайняті і їм ніколи розшукувати перлини знання в безоднях спеціальної літератури по риториці;
- педагогам, які зможуть допомогти своїм учням упоратися з мовними проблемами;
- усім, хто хоче опанувати мистецтвом гарного й грамотного мовлення.

Тому передбачається вивчати:

- види красномовства (академічне красномовство, політичне красномовство, дипломатичне красномовство, культура полеміки у бізнесі);
- теми класичної риторики:
- «Інвенція» (логос, пафос, етос);
- «Диспозиція» (виклад, теза, аргумент);
- «Елокуція» (тропи, фігури);
- особливості аргументації в умовах ділового письмового спілкування;
- мовленнєвий етикет ведення бесіди, дискусії, діалогу;
- звуковий рівень звучання промови, роль інтонування у красномовстві;
- особливості й можливі перешкоди для вдалої комунікації; засоби урахування ситуації й аудиторії під час проведення мовленнєвої діяльності;
- психологію доведення правоти, практичні поради з майстерності застосування оратором полемічних прийомів та риторичних хитрощів (рос. «уловок»);
- проблеми «неориторики».

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
3-й	
Лекції	
16 год.	4 год.
Практичні, семінарські	
16 год.	4 год.
Лабораторні	
год.	год.
Самостійна робота	
58 год.	82 год.
Індивідуальні завдання:	
год.	

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

Внаслідок вивчення програмного матеріалу з риторики студент повинен: бути ознайомленим з основами переконання, різними типами аргументації і їх методологічним значенням.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати: найтипівіші проблемні ситуації та методи їх розв'язання. Мати уявлення про некоректну аргументацію та засоби її подолання. Володіти мистецтвом спору, вміти обґрунтовувати свою думку та переконувати у своїй правоті інших. Основні поняття та теорії риторики; сучасні підходи до вирішення мовних проблем.

вміти: читати і аналізувати літературу з курсу, виступити перед аудиторією, орієнтуватись в основних риторичних течіях, самостійно орієнтувати свою світоглядну позицію, вести діалог чи полеміку з приводу загальних засад життєдіяльності людини.

2. Вивчення змісту навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ. Завдання й мета курсу. Ораторське мистецтво та його роль у комунікативних процесах. Історичний розвиток риторики.

Риторика за походженням – одне з найдавніших мистецтв, що успішно розвивається й у сучасному світі. Історично склалася тісна взаємодія філософії й риторики. Об'єктом обох дисциплін є людина як унікальна істота, здатна мислити й почувати, а також виражати свої думки й почуття в слові. Філософія шукає відповіді на найважливіші питання, що хвилюють людину, а риторика описує й аналізує закони ефективної мовної й розумової діяльності, виробляє правила язикового й морально-етичні норми людського спілкування. Логіка й риторика мають загальний генезис – вони тісно пов'язані із процесами мислення. Однак, якщо логіка оперує загальними законами мислення, його видами й формами, то риторика – категоріями й законами мови й мислення в мові. Для логіки пріоритетним є доказ, для риторики – ефективність переконання. Арістотель стверджував, що риторика володіє уявою, а логіка – розумом. Красномовство творить уявний світ на основі реального через мовну діяльність, тоді як логіка орієнтується на істинність і реальність. Риторика також може бути співвіднесена з етикою. Загальною підставою цих дисциплін є моральні закони суспільств й цивілізації. Платон справедливо вважав: «Риторика – найбільше добро для людей». Моральний портрет автора промови згодом визначає її успіх або провал.

Тема 2. Закони винайдення ідей (інвенція)

Риторика – це наука ефективного досягнення мети. Від ступеня володіння мовленнєвими навичками часто залежить успіх задуманого. Однак до слів необхідно приєднати ще професіоналізм, майстерність і дисциплінованість. Риторика – це наука творча, в основі її лежать закони мислення й мовлення, правила утворення текстів, усного й письмового. Для того, щоб опанувати ораторську майстерність, необхідно досконало володіти мовленнєвими ресурсами й багажем знань. Інвенція (від лат. *Inventio* – винахід, вигадка) – це етап підготовки до промови, на якому розробляється задум, ідея, формуються гіпотези майбутньої промови. На цьому етапі необхідні знання збираються й систематизуються, з усієї маси матеріалу відбираються найбільш необхідні дані, вони й стануть предметом майбутнього повідомлення. Основною метою інвенції є вдалий вибір предмету промови й обсяг висловлення. А також намір правильно розкрити предмет промови настільки, щоб досягти виконання поставленої мети. Розрізняють доводи «до речі» і доводи «до людини». «До речі» – це природні і логічні, а «до людини» – до пафосу і до етосу. Наводячи ці докази оратор підкреслює, що «це вже не слова, а справжні факти».

Тема 3. Закони тезування (диспозиція)

Людина не може довго слухати монотонну, одноманітну промову. Тому гарний виступ на піках має максимальну напругу. У кожному тексті є найголовніше, суть його змісту, і менш головне. І добре організований текст – це текст, в якому інформаційні піки припадають саме на головне, а побічна виявляється передбачувані, легко розшифровується. Принцип висунення можна сформулювати наступним чином: текст повинен бути організований ієрархічно, головні думки повинні бути виділені. Можлива багатоярусна його організація. Виділення здійснюється або за рахунок готових позицій – початок, кінець, заголовок і т.д., або за рахунок перегруповань всередині тексту. Диспозиція (від лат. *dispositio* – розміщати, розташувати) – другий етап формування промови й відповідний розділ риторики, у якому формуються основні поняття про предмет виступу, а також визначаються послідовність і структура подання й використання основних понять та фактів у висловленні. Гарна диспозиція – це правильна послідовність положень, які не суперечать один одному, а перше гармонійно переходить в друге і т.д., логічно й емоційно веде до висновків або висновку. Диспозиція припускає вибір логічних операцій, котрі сприяють гармонізації композиції промови, так знімається можлива непослідовність і протиріччя у висловленні.

Тема 4. Доречна мовна форма (елокуція) та прикрашання (елоквенція)

Елокуція (від лат. *eloquiо* – висловлююся, викладаю) – третій розділ класичної риторики, де використовуються закони мови для матеріального вираження мовлення. Елокуція є складовою не тільки класичної, але й сучасної риторики (вчення про тропи, стилі й фігури). Підготовчі етапи – інвенція й диспозиція, матеріалізуються мовними засобами в елокуції. У результаті задум, втілений у мові, здобуває нові змістовні, емоційні, оцінні, вольові відтінки основного змісту промови. Якщо перший і другий етапи пройшли успішно й правильно, тоді мовний матеріал легко лягає на підготовлену структуру. Можливо, при необхідності використання різноманітних фігур мовлення. Такі виходи за межі логічної побудови (зсув логіки – паралогіка) можуть зробити мовлення ефективним й надзвичайно переконливою. Елокуція дає можливість використовувати всі потенційні сили мовного впливу, що інтерпретує логічні й розумові конструкції. На етапі елокуції використовуються функціональні стилі мови. Цей розділ риторики відкриває простір для мовної творчості. Елоквенція – підрозділ елокуції, предметом розгляду в цьому розділі є фігури слова (тропи) і фігури думки (риторичні фігури). У класичній риторичі із часів Горгія за топами закріплена функція прикрашання. Надмірність у використанні тропів свого часу сприяла занепаду риторики в XIX сторіччі, тогочасну майстерність красномовства піддавали критиці за надлишок тропів і беззмістовність.

Тема 5. Види ораторства та сфери його використання. Академічне красномовство. Політичне красномовство. Релігійне красномовство. Юридичне красномовство. Красномовство бізнесу і реклами.

Академічне красномовство – це один зі складних видів риторичної майстерності. Такий публічний виступ вимагає вибору актуальної, проблемної й змістовної теми, воно повинно бути суспільно цінним. За формою академічне красномовство може бути усним або письмовим, стилістика такої промови найчастіше книжково-розмовна або публіцистична. До академічних промов належать такі жанри, як нарис, оповідання, міркування, монолог. За рівнем підготовленості академічне красномовство може бути підготовленим, однак можлива й імпровізація.

Політичне красномовство – це заздалегідь підготовлений, продуманий, актуальний острополітичний виступ із позитивними або негативними оцінками, фактами або аргументами з обґрунтуваннями, також політичні промови можуть містити програму або план дій, перспективи на майбутнє, пропозиції змін. До політичного красномовства відносять жанри мітингового мовлення, дискусії й дебати, а також публічний політичний виступ. Політична промова може набути додаткового вітального або жалібного звучання, а також мати форму тосту й інтерв'ю.

Дипломатичне красномовство – це промови, вимовлені посадовими особами, а також відомими й поважними громадянами країни з метою визначити позицію держави або певної суспільної структури й прошарку.

Дипломатичні промови також розподіляються на види: промови на міжнародних зборах різного рівня; промови під час підписання дипломатичних актів; промови для прийомів, візитів, вручення нагород і т.п.; дипломатична переписка.

Дипломатичне красномовство належить до елітарних видів ораторського мистецтва й вимагає від його носіїв знання й дотримання дипломатичного протоколу (сукупність загальноприйнятих правил, традицій, умовностей і символіки).

Соціально-побутове красномовство поширюється на побутові й ритуальні життєві дії й ситуації. Подібне красномовство використовують на весіллях і іменинах, крестинах і похоронах. Цей вид красномовства відіграє величезну роль у житті кожної людини, він є результатом культурної діяльності народів і суспільств.

Діалогічне красномовство можливе за умов участі двох і більше мовців. Основними видами такого красномовства вважають бесіду, інтерв'ю, ділову гру, дискусію, прес-конференції й т.п.

Тема 6. Мовленнєвий етикет ведення бесіди, дискусії, діалогу. Аргументація в умовах ділового письмового спілкування.

Існує два види аргументів: логічні (строгі), що використовують прийоми математичного розмірковуння, і ціннісні, котрі застосовуються в гуманітарних дисциплінах (зокрема, висновки за аналогією, а також метафори, які збуджують уяву слухачів). І виходить, висновки, котрі ґрунтуються на ціннісних аргументах, не мають нести примусового характеру й диктаторської однозначності, подібно до логічних, але достатні для того, щоб переконати слухача й навіть виховати його.

Логічні й математичні аргументи засновані на стрункій логіці й певнім знанні (фактах й аксіомах). Уся проблема аристотелівських логічних аргументів у тім, що за своєю сутністю вони неефективні й мало використовуються в сучасній гуманітарній сфері.

Аргументація в гуманітарному знанні (у психології, юриспруденції, політиці, педагогіці, соціології) по суті не можуть бути конкретними, однозначними і суворими, вона застосовує можливе, використовує аналогію й метафору (образні вислови), тобто ґрунтується на ціннісному судженні. Цінності, якими оперує мовець, повинні бути близькими й зрозумілими для слухачів, а завдання оратора – переконати аудиторію, домогтися згоди із пропонуваними цінностями й, таким чином, змусити діяти й думати в колі цих цінностей.

Тема 7. Психологія доведення правоти. Види риторичних стратегем в ораторському мистецтві. Урахування ситуації й аудиторії під час проведення мовленнєвої діяльності. Особливості й можливі перешкоди для вдалої комунікації.

При використанні технік й інструментів нової риторики для захисту, проведенні діалогів і полеміки, дебатів і т. п. необхідно ретельно вивчати невичерпні можливості мови, оперувати окремими словами в їхньому точному значенні й перевіряти ефективність дії різних аргументативних ланцюжків.

Риторичні стратегемі – це система наступальних комунікативних прийомів, що змушують нас потрапляти до «лабіринту віддзеркалень» думки Іншого з метою «уловити» та попередити його наступні кроки. Риторична стратегема, яка ґрунтується на використанні класичних риторичних конструкцій, задля покращення ефективності переконання може надаватися до маніпулювання фактами та аргументами в спорі. Це дає можливість виділити з загальних риторичних стратегем особливий вид – диверсії. Термін «диверсія» у даному випадку має значення: метод, за допомогою якого досягається відхилення від ключової проблеми спору. Спір є зіткненням поглядів, позицій, точок зору, де учасники наводять доводи, обґрунтування своєї думки. Таке зіткнення передбачає розробку моделі узгодження позицій, побудову і слідування правилам співвіднесення доводів. У тому випадку, коли доводів не вистачає, або вони не досягають бажаного результату, можуть бути застосовані риторичні диверсії як спосіб відхилення від розв'язання теми спору. Зрозуміло, що нав'язування власної оцінки, маніпулювання як засіб переконання, майже завжди пов'язана з нестачею аргументів і доводів, що у полеміці намагаються компенсувати за допомогою риторичної диверсії: риторичних гамбітів, створення лабетів (пасток, «сліпів»).

Гамбіт (від італійського «зробити підніжку») – початок шахової партії, в якій жертвують фігуру заради досягнення активної позиції. Риторичний гамбіт можна визначити як умовне погодження з опонентом, перейняття його доводів і термінології, формальне перехід/залучення до символічного і мовного поля, що надають можливість створення ілюзії перемоги супротивника. Але цим досягається активна позиція в спорі і можливість рекомбінації поняттєвого поля опонента, що у кінцевому результаті призводить до нав'язування йому власного сприйняття реальності.

Тема 8. Риторичне конструювання реальності.

Існує особливий вид риторичної диверсії, де нерівноправність опонентів і асиметрія впливу досягає абсолютної ступеня. У. Еко назвав подібну практику «риторикою безсовісності», коли маніпуляція і вербальне зловживання тривіально маскуються під риторику. Коли риторичні зусилля (ні-ні зусилля не риторики переконання, а зусилля риторики безсовісності) дозволяють конструювати реальність, яка сама починає нав'язувати певні риторичні стратегії. Застосування прийомів риторики безсовісності аморально і об'єднує недозволені випадки. Справитися з такою риторичною зброєю стає дуже складно. Наслідки лексичного удару можуть бути катастрофічними. Адже мовою задаються наші кордони і наші можливості: у «справжньому» нашої мови вже відображене «минуле» і закладено «майбутнє». А осмислення тієї чи іншої проблеми – це, перш за все, осмислення понятійного словника, в рамках якого осмислюється проблема. А тому єдиною реальністю, яка піддається тлумаченню в якості присутності, може бути тільки мова. Риторика ж виступає як специфічна технологія, яка конструє цю реальність. Адже саме за допомогою риторичних прийомів ми і звертаємося до мови як до потенційного універсуму смислів. А якщо це риторика безсовісності? Давно відомо: хто контролює мову, той контролює свідомість ... і, тим самим, програмує людину, яка трансформує реальність в ту дійсність, якої вимагає вмільний оратор.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	ср	л		п	лаб	інд	ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1												
Тема 1. Ораторське мистецтво та його роль у комунікативних процесах. Історичний розвиток риторики.		1	2			6		1				10
Тема 2. Закони винайдення ідей (інвенція)		2	2			8		1	1			10
Тема 3. Закони тезування (диспозиція)		2	2			8		1				10
Тема 4. Доречна мовна форма (елокуція) та прикрашання (елоквенція)		4	2			10		1	1			12
Разом за модулем 1		9	8			32		4	2			42
Розділ 2												
Тема 5. Види ораторства та сфери його використання. Презентація.		2	2			6			1			10
Тема 6. Мовленнєвий етикет ведення бесіди, дискусії, діалогу. Аргументація в умовах ділового письмового спілкування.		1	2			6						10
Тема 7. Психологія доведення правоти. Види риторичних стратегем. Особливості й можливі перешкоди для вдалої комунікації.		2	2			6						10
Тема 8. Риторичне конструювання реальності.		2	2			8			1			10
Разом за модулем 2		7	8			26			2			40
Усього годин		16	16			58		4	4			82
Індивідуальне науково-дослідне завдання												
Усього годин												

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1.	Історія ораторського мистецтва	2	
2.	Інвенція	2	1
3.	Диспозиція	2	
4.	Елокуція	2	1
5.	Види ораторства та сфери його використання. Презентація.	2	1
6.	Аргументація в умовах ділового письмового спілкування.	2	
7.	Психологія доведення правоти.	2	
8.	Риторичне конструювання реальності	2	1

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Зареєструватися на сайті http://dist.karazin.ua/uk , опанувати матеріал та пройти тест.	26	42
2	Контрольна робота: «Риторичне конструювання реальності» (приклад на сайті http://dist.karazin.ua/uk)	32	40
	Разом	58	82

6. Індивідуальні завдання

необхідне для систематизації, закріплення і розширення теоретичних і практичних знань, тому воно може бути рекомендовано тільки тим студентам, які вправно виконують програму і мають можливість і бажання підготуватися до студентської конференції.

7. Методи контролю

Підсумковий контроль засвоєння модулів через контрольну роботу здійснюється на підсумкових заняттях та на заліку. Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахування оцінок засвоєння окремих розділів.

8. Схема нарахування балів:

Поточне тестування та самостійна робота		Залік	Сума
Розділ 1	Розділ 2		
30	30	40	100

При вивченні кожної теми проводиться поточний контроль у формі *усного опитування*. Максимальна сума балів поточного контролю за обов'язковими завданнями – **60 балів**, включаючи такі підстави нарахування балів:

- систематичність та активність роботи на семінарських заняттях – не більше 5 балів;
- виконання контрольних робіт і тестів – не більше 25 балів за роботу.

Максимальна сума балів за залік складає **40**.

Максимальна кількість набраних балів по вивченню дисципліни складає **100** балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендоване методичне забезпечення

1. Методичне забезпечення

1. *Попова Н.В. Риторика Навчально-методичний посібник Харків: ХНУ имени В. Н. Каразина 2013 р. 44 стор.*
2. *Волков А.А. Курс русской риторики http://www.koob.ru/volkov/kurs_russkoy_ritoriky*
3. *Зарецкая Е.Н. Риторика: Теория и практика речевой коммуникации: М.: Дело, 1998. – 477 с.*
4. *Хаззагерев Г.Г. Политическая риторика <http://www.evartist.narod.ru>*

2. Рекомендована література

Базова

1. *Эко. У. Волк и ягненок. Риторика бессовестности //Полный назад! «Горячие войны» и популизм в СМИ / Пер. с итал. Е. Костюкович- М.: Эксмо, 2007. - С. 75-107.*
2. *Хаззагерев Г.Г. Язык правых <http://www.relga.rsu.ru/n50/rus50.htm>*
3. *Чапек К. Двенадцать приемов литературной полемики или Пособие по газетным дискуссиям <http://lib.ru/SOCFANT/CHAPEK/gazeta.txt>*
4. *Шейнов В.П. Скрытое управление человеком <http://shnurok14.narod.ru/Psih/Hidden/1-3.htm>*
5. *Ивин А.А. Основы теории аргументации: Учебник. – М, 1997*
6. *Леммерман Х. Учебник риторики. Тренировка речи http://www.koob.ru/lemmerman_heinz/lemmerman_uchebnik_ritoriki*
7. *Логика и риторика. Хрестоматия. / Сост. В.Ф.Берков, Я.С. Яскевич – Мн.: НТООО, 1997*
8. *Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика. - К., 2003.*
9. *Поварнин С. Спор: О теории и практике спора. http://www.koob.ru/povarnin_serгей/*
10. *Рождественский Ю.В. Теория риторики. – М, 1997*
11. *Савкова З. В. Искусство оратора <http://www.koob.ru/savkova>*

Допоміжна

1. *Баева О.А. Ораторское искусство и деловое общение. – М., 2005.*
2. *Бредмайер К. Черная риторика. Власть и магия слова. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. – 183 с.*
3. *Винокур В.А. Уловки в споре. – СПб.: Речь, 2005. – 142 с.*

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

<http://dist.karazin.ua/uk>

<http://www.koob.ru/mastertest.ru/books>

<http://1001.ru/books/speak/>